

Мария ВОРОШИЛОВА

КРЕОЛИЗИРАНИЯТ ТЕКСТ И АСПЕКТИТЕ НА НЕГОВОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

В работe представлени аспекти изучения текстoв, съдържащи елементи различниx знаковoв систем, получившиx в съвременнoй наукe различноe обозначение – семиотически оcложненниe, нетрадиционниe, видеoвербалниe, поликодoвe, креoлизoваниe текстoв. По мнениe автора, термин “креoлизoваннo текст” следyет считатe самым yдачным для oбoзначения сложнoв текстoвoв oбразoваний, в кoтoрoв вербалниe и невербалниe элементoв oбразyют визуалнo, структурнo, смьслoвo и функционалнo единствo, предназначеннo для комплекснoв oздeйствиe на адресатa.

Прехoдът към нoвa научнa парадигмa в лингвистикатa на границатa на XX и XXI век, поставянeтo на нoви въпрoси, “експансионизмът” (Е. С. Кубрякoвa) на съвременнатa наукa водят дo разширяване на кръгa на изучаванитe явлeния, кoитo по един или друг начин сa свързани с предаването и възприеманeтo на инфoрмация. На преден план днес излизатa задачатa да сe изследвa езикът в цялoтo мнoгoобразиe на негoвитe връзки, в тoвa числo и с други семиотични системи.

Тoзи синтезиращ кръг в диалектичeскатa спиралa на истoрията на наукатa за езикa, както пише А. А. Бернацкaя, e неизбежен: тoй e свързан с интересa на лингвистикатa към комуникацията в пълния ѝ oбeм, кoетo и предпoлага синтез на езиковитe средства на oбщуванeтo с неези-

ковите, изследване на тяхната организация в единен процес и в текста като негов резултат [Бернацкая 2000].

През последните години в съвременната лингвистика се засилва интересът към невербалните средства за комуникация, към така наречената “визуална информация”. Това се отбелязва в много изследвания, посветени не на традиционната лингвистика на текста, а на лингвистиката на семиотично усложнения, нетрадиционния, видеовербалния, поликодовия, креолизирания текст [Е. Е. Анисимова, В. М. Березин, Л. С. Болшиянова, Н. С. Валгина, Л. В. Головина, А. Ю. Зенкова, О. Л. Каменская, В. М. Ключанов, Е. А. Лазарева, Н. В. Месхишвили, О. В. Пойманова, Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов, S. D. Sauerbier и др.].

Интересът към проблема за визуализацията е обусловен от изискванията на съвременната комуникация. Както отбелязва В.М. Березин, в наше време илюстрирането все по-често става елемент на текстообразуването, а нивото на интеграция на всички езикови средства, както и на другите знакови образувания в единното текстуално пространство на печатните и електронните издания е доста високо [Березин 2003: 162]. Няма съмнение, че “ескалацията на изображението” не само бележи качествено нов етап в развитието на речевата комуникация, но и отговаря на потребностите на съвременното общество [Каменская 1996]. Така че разбирането, че глобалният, постсъвременният свят се ориентира към визуални начини за представяне на информацията, води до необходимостта да се въведе в съвременната наука понятието “визуалност” [Зенкова 2004: 40].

Социалният теоретик М. Надин смята, че глобалният мащаб на нашата дейност и нашето съществуване ни подтиква към създаване на интернационален език, какъвто може да стане езикът на визуализацията. Този език, според него, отговаря на нуждата да се оптимизира човешкото взаимодействие за постигане на по-високо ниво на ефективност, да се преодолеят скритите стереотипи на литературния език, способства за нелинейния, по-открит характер на новите човешки опити. Промените в начина на отношението между човека и света се трактуват като криза на класическата рационалност, основана на логоса-слово, като възникване на нейните некласически форми. По такъв начин визуалното мислене се трактува от учените като тип мислене, основано на некласическата рационалност [цит. по: Зенкова 2004: 40].

В днешно време в сферата на социалното и хуманитарното знание се появяват много научни дисциплини, съдържащи в названието си по-

нятието “визуалност”: визуална антропология, визуална културология, визуална политология, визуална социология, теория на визуалните комуникации и др. Най-често вниманието на изследователите на съвременната визуалност е привлечено от съотношението на словесния (вербалния) и визуалния (невербалния) компонент, по-конкретно в рамките на печатните средства за масова информация [Анисимова 2003; Бойко 2006; Болшиянова 1986; Кирилов 2006; Лазарева, Горина 2003; Чудакова 2005 и др.].

Светът, в който живеем, е пълен с текстове, надписи, знаци, и трябва да помним, че синтезът на естествения човешки език с други знакови системи далеч не е продукт на съвременната култура. Р.О. Якобсон отбелязва, че синкретизмът на поезията и музиката вероятно е първичен по отношение и към поезията, и към музиката – така, както визуалните сигнали на кинесиката органически са свързани с едни или други “аудилни” знакови системи [Якобсон 1985: 327].

В работата на А.А. Бернацкая “К проблеме “креолизации” текста: история и современное состояние” е представен кратък обзор на развитието на отношенията между езика и изобразителното изкуство [Бернацкая 2003]. Според нея писмеността е генетически свързана с изобразителното изкуство. Първоначалното писмо (или предписмото) е имало “рисуначен характер”, то е било пиктографско. Живописиста през ранните си стадии (първобитно изкуство, наскални рисунки) е оперирала с контрастна линия и локален цвят, в нея не е имало живопис в съвременния смисъл, имало е изобразителна реч [Гашева 1990, Герчук 1986, Дмитриева 1962].

Според някои автори антагонизмът на словото и изображението възниква едва в стадия на формиране на феномена “чиста естетика” [Герчук 1986: 123], когато става специализацията: изобразителното изкуство се развива в отделна система, а така нареченото “предписмо” се сближава с езика. Вече йероглифът става, успоредно със звуковата обвивка на думата, план на изображението на единния план на съдържанието.

Много по-късно, след откриването на книгопечатането, текстът и изображението започват все по-често да си сътрудничат, започва процесът на взаимодействие и взаимобогаляване на изкуствата.

Най-показателна за синтеза на словото и изображението, според много учени, е епохата на Средновековието. Този синтез ляга в основата на редица жанрове и в литературата, и в изобразителното изкуство. При

това двата компонента в еднаква степен имат смислообразуваща функция – всеки със свой език, със свои средства (в библейската литература, особено “библията за бедни”, античната и средновековната поезия, научната литература). Специално трябва да се отбележи традицията на “градския роман” от епохата на ранния барок с неговия своеобразен графичен послеслов, който има функцията на коментар и морална интерпретация на съдържанието на романа. Важно място в дадените примери заемат емблематиката, иконографията и иконологията.

Най-пълно описан в руската лингвистика е проблемът за паралингвистичните средства и тяхната роля в художественото оформление на книгата. В книгата на Е. Е. Анисимова “Лингвистика текста и межкултурна комуникация (на материале креолизованных текстов)” [Анисимова 2003] са представени водещите традиции в изучаването на паралингвистичните средства, историята на развитието на дадения подход, по-конкретно в рамките на руската лингвистика. А.А. Реформатски например още през 30-те години на XX век пише, че лингвистиката е призвана да изследва взаимодействието на външното (полиграфичното) и вътрешното (литературно и езиково) оформление на текста, тяхното органично срастване за максимално въздействие върху читателя. Той даже е предлагал да се създаде нова специалност – лингвографи, които да оперират както с методите на лингвистичния анализ на текста, така и с полиграфската техника [Анисимова 2003: 3].

Паралингвистичните средства на писмената комуникация традиционно се изучават в аспекта на художественото оформление на книгата, където тяхното разглеждане е свързано с конструирането на книгата, с осигуряването на необходимите технически и естетически характеристики на изданието [Валуенко 1976; Герчук 1984; Добкин 1985; Сидоров 1972 и др.]. През 20-те години на XX век вниманието на изследователите е насочено преди всичко към особеностите и развитието на стиховата графика, докато системното изучаване на паралингвистичните средства на писмената комуникация в лингвистиката започва едва през 70-те години. Именно по това време се появяват първите изследвания, посветени на изразителните възможности на паралингвистичните средства на езика, на тяхната роля в създаването на цялостното речево произведение, в реализацията на художествения замисъл на автора [Арнолд 1973; Костенко 1979 и др.]. Днес паралингвистичните средства, техните съдържателни и прагматични възможности интензивно се изследват в рамките на параграфемиката като раздел на лингвистиката [Клюканов 1983; Месхишвили 1990 и др.].

Началото на научното осмисляне на креолизираните (семиотично усложнените, видеовербалните, поликодовите) текстове се поставя в работите по семиотика, което е обусловено от изследването на изображението като особена знакова система, както и от възможните контексти на нейното прилагане. През 1989 г. Ю. Я. Герчук пише, че всяко съобщение съществува не изолирано и че всички съобщения създават единна сложно организирана знакова среда – семиосферата. Според него изясняването и формулирането на законите, които управляват семиосферата, на пътищата на нейното формиране и развитие, на характера на взаимното влияние на нейните разнородни елементи предстои, а крачката от изучаването на отделните знакови системи към осмислянето на тяхната цялостност засега не е направена [Герчук 1989: 38]. Така че пред учените стои въпросът за необходимостта ясно да се разграничават при изследването на комуникацията хомогенните съобщения от синкретичните, основаващи се на комбинации от различни знакови системи [Якобсон 1985: 327].

За текстовете, организирани чрез комбинация на естествения език с елементи от други знакови системи или подредени множества, още няма общоприет термин. Широко известен е метафоричният термин “креолизираните текстове”, който принадлежи на Ю. А. Сорокин и Е.Ф. Тарасов. Те ги определят като текстове, фактурата на които се състои от две нехомогенни части – вербална (езикова, речева) и невербална (принадлежаща към знакова система, отличаваща се от естествения език) [Сорокин, Тарасов 1990: 180–181].

Изследователите, използващи дадения термин в своите работи [Анисимова 2003; Бойко 2006; Валгина 2003; Чудакова 2005; Шинкаренкова 2005 и др.], отбелязват, че креолизираният текст представлява сложно текстово образование, в което вербалните и невербалните елементи образуват едно визуално, структурно, смислово и функционално единство, предназначено за комплексно въздействие върху адресата.

Съвременната лингвистика използва и други термини за обозначаване на същия феномен. В разработената от Г. В. Ейгер и В. Л. Юхт типология на текстовете се представя опозицията на моно- и поликодовите текстове. Към поликодовите текстове в широк семиотичен смисъл трябва да се отнесат и случаите на съчетаване на естествения езиков код с кода на някоя друга семиотична система – изображение, музика и т. н. [Ейгер, Юхт 1974: 107].

Терминът “поликодов текст” се използва и от Л.М. Болшиянова. Тя изследва “лингвовизуалния комплекс” – вестникарския текст, съпроводен с фотоизображение, като разновидност на поликодовите текстове [Болшиянова 1987].

В две други публикации пак от 1987 година за обозначаване на синтеза на вербалната и изобразително-графичната знакова система авторите им (независимо един от друг) използват идентични по своята същност термини – “изовербален комплекс” [Бернацкая 1987] и “изоверб” [Михеев 1987]. Дадените термини сами по себе си съдържат определено ограничение, тъй като отнасят към невербалния компонент само изображението. Такива текстове, в които има съединение на вербален и рисунъчен компонент, различни по своята семиотична природа, но представляващи перцептивни модалности на зрителното възприятие [Ищук 2008: 177], в психолингвистиката се определят като едноканални. Но в съвременното информационно пространство широко се използват и текстове, в състава на които влиза звучащ устен текст, музика и т. н. и които се наричат многоканални, тъй като възприемането им изисква включване на допълнителни канали.

За обозначаване на разглежданото явление се използват и други термини: семиотично усложнени текстове [Протченко 2006], видеовербални текстове [Пойманова 1997], хетерогенни текстове [Сергеева 2004].

В своята обзорна работа А.А. Бернацкая прави разграничение между изброените термини, което се възприема от повечето съвременни изследователи. Термините “поликодов текст”, “семиотично усложнен текст” се предпочитат като родово понятие за назоваването на нехомогенни, синкретични съобщения (текстове), създадени чрез комбинация на елементи от различни знакови системи при условието на тяхната взаимна синсематия, тоест всички знакови системи, участващи в оформянето на даденото съобщение (текста), имат еднакво значение и замяната или пропусъкът на една от тях са невъзможни. За обозначаването на текстовете, в структурата на които знаците от различни семиотични системи влизат в по-сложни отношения (на взаимно влияние, взаимно допълване и т. н.), е по-целесъобразно да се запази метафоричният термин “креолизация”, предложен от Ю. А. Сорокин и Е. Ф. Тарасов [Сорокин, Тарасов 1990].

Както вече отбелязахме, началото на научното осмисляне на креолизираните текстове се полага в трудовете по семиотика. В рамките на този подход изследователите първоначално описват самата структу-

ра на креолизирания текст, тоест отделят основните знакови единици, които го съставят, а по-нататък анализират тяхната семантика и взаимодействие.

Като централни в съвременните изследвания са обозначени именно проблемите на визуалната семантика, отделянето на определени дискретни единици на изображението и анализът на тяхното взаимодействие с вербалната семиотична система. Основни компоненти на “класическия” (ограничения) креолизиран текст са вербалната част (надписът/подписът, вербалният текст) и невербалната част, която може да бъде представена с илюстрации (рисунки, фотографии, карикатури и др.), схеми, таблици, символни изображения, формули и т.н.

Даденото положение се нуждае от редица уточнения. Първо, този подход, според нас, ограничава самото понятие “креолизиран текст”. Важно е да отбележи, че, в зависимост от разглеждания материал, към знаковите системи, оформящи креолизирания текст, могат да се отнасят и звукови, атрибутивни и други знакови системи. В същото време би трябвало да признаем, че това ограничение е обусловено както от традициите на руската лингвистика, така и от лингвистичния “инструментарий”, с който разполага съвременният учен. Освен това трябва да отбележим, че използването при анализа на креолизираните текстове на термина “иконичен компонент” като еквивалентна, равностойна замяна на изобразителния компонент е спорно.

От гледна точка на семиотиката невербалният знак принципиално се отличава от вербалния, тъй като семантиката на изображението в сравнение с думата е неопределена, размита. Р. Барт отделя денотативни и конотативни значения в семантиката на изображението (по аналогия с думата). Според него невербалният знак съдържа два типа означаващи: 1. означаващи, означаеми на които са реални предмети, 2. означаващи, означаеми на които са идеи, образи и т. н. [Барт 1975].

Например, изображението на бял гълъб, от една страна, означава самата птица, от друга страна, е традиционен образ на мира. Информацията от първия тип (по аналогия със семантиката на думата) е денотативна, тоест в известна степен буквална; нейното разбиране се основава на определени общи знания и не представлява никаква трудност за адресата. Информацията от втория тип е конотативна, тя се основава на различни асоциативни връзки, а нейното разбиране предполага наличието у адресата на определен културен код, на социални връзки, на национална специфика. Следователно, информацията от втория тип

допуска многовариантност на нейното тълкуване (например, в някои страни образът на бял гълъб означава чистота на душата, кротост и смирение, в други означава душа на починал близък, ангел-хранител).

Не съвсем коректна изглежда и практиката да се заменя терминът “изобразителен компонент” с “визуален компонент”, тъй като във всеки тип писмен текст словесният ред е визуален както всеки друг и значими са шрифтът, цветът, начинът на изписване и т. н. Затова смятаме за целесъобразно в креолизираните текстове да се различава вербален и невербален компонент.

Изследователите често търсят отговор и на въпроса кой от компонентите е “по-главен”. Знаменитият лингвист Р. Барт смята, че неезиковите обекти стават истински значими само дотолкова, доколкото се дублират или се ретранслират от езика [Барт 1975: 114]. Наистина, значенията на зрителните образи в киното, рекламата, комиксите, вестникарските фотографии и т. н. обикновено се подкрепят с езикови съобщения. Често част от иконичното (визуалното) съобщение става излишна, защото дублира езиковата част. Така, от една страна, общопризната става уникалността на знаковата система на езика и вторичността на всички останали частни семиотики. Р. Барт подчертава, че смисъл има само там, където предметите или действията са назовани: светът на означаемите е свят на езика [Барт 1975: 115]. Езикът може да придаде на нещата знакова функция, която не им е присъща, а на невербалните съобщения – само допълнителни значения.

В съвременната семиотика обаче има и друга гледна точка, според която иконичният (визуалният) език принципиално не се отличава от вербалния. Всяко създадено непосредствено от човека изображение, според В. А. Колеватов, е абстрактно, защото то обозначава отвлечените от човека свойства на обекта. В тази своя функция изображението не се отличава от думата – както думата, така и изображението могат да изразяват понятия с различно ниво на абстрактност [Колеватов 1984: 112].

Наистина, ролята на изображението в процеса на възприятието и разбирането на креолизирания текст е нееднозначна. От една страна, изследването на креолизираните текстове от художествената литература показва, че изображението, добавено към вербалния текст с опростено или усложнено съдържание и влизащо в отношения на синонимия или допълване с него, намалява както емоционалността на художествения текст, така и неговата информативност и убедителност [Головина 1986]. От друга страна, в рекламния дискурс именно невербалните компонен-

ти увеличават възможностите за интерпретация на текста [Мошчева 2007]. По такъв начин на преден план в съвременните изследвания излиза въпросът за взаимодействието, корелацията, функционалната натовареност на компонентите на текста.

Най-важното в рамките на дадения подход, определящо повечето съвременни методики, е: изображението и словото, вербалният и невербалният компонент на креолизирания текст никога не са някаква “сума от семиотични знаци”, тяхното значение се интегрира и образува “сложно построен смисъл” [Анисимова 2003]. По такъв начин, между вербалната и невербалната част се осъществяват различни корелации, за описанието и класификацията на които съвременната лингвистика използва различни подходи.

Л. Барден описва корелациите между дадените компоненти в зависимост от характера на предаваната от тях информация – денотативна и конотативна. Той обособява 4 типа корелации:

1) Изображение Д + Слово Д: двата компонента изразяват денотативна информация, но изображението обикновено доминира над словото. Този тип корелация е характерен за информационното съобщение.

2) Изображение Д + Слово К: изображението изразява денотативна информация, вербалният компонент – конотативна; изображението доминира над словото. Този тип корелация е характерен за илюстративното съобщение.

3) Изображение К + Слово Д: изображението изразява конотативна информация, словото – денотативна; в дадения случай водеща роля има словото. Този тип корелация е характерен за коментиращото съобщение.

4) Изображение К + Слово К: двата компонента изразяват конотативна информация и обикновено са равноправни. Този тип корелация е типичен за символното съобщение [цит. по: Шинкаренкова 2005].

Е. Е. Анисимова разглежда отношенията на взаимно допълване и взаимна зависимост между вербалната и невербалната част на креолизирания текст. При отношенията на взаимно допълване изображението е понятно без думи и може да съществува самостоятелно. Вербалният коментар има вторична, допълнителна функция, тъй като той само описва изображението, дублирайки неговата информация. При отношенията на взаимна зависимост изображението зависи от вербалния коментар, който определя неговата интерпретация. Без коментара смисълът на изображението е неясен или може да бъде превратно тълкуван. В този

случай вербалният коментар има първична, основна функция [Анисимова 2003: 12].

С. Д. Заурбир описва отношенията между изображението и вербалната част в зависимост от тяхната референтна съотнесеност:

1) паралелна корелация, при която съдържанието на рисунката и вербалната част напълно съвпадат;

2) комплиментарна – съдържанието на невербалната и съдържанието на вербалната част частично се препокриват;

3) субститутивна – невербалната информация замества вербалната;

4) интерпретативна – между съдържанието на вербалната и невербалната част няма точки на пряко съприкосновение и тази връзка се установява на асоциативна основа [Sauerbier 1978: цит. по: Чудакова 2005: 186].

О. В. Пойманова предлага да се разграничават креолизираните текстове (по терминологията на автора – видеовербалните текстове) според съотношението на обема информация, предавана от различните знаци, и според ролята на изображението:

1) репетиционни – изображението основно повтаря вербалния текст;

2) адитивни – изображението внася значителна допълнителна информация;

3) отделящи – изображението “подчертава” някакъв аспект на вербалната информация, която по своя обем значително превъзхожда невербалната;

4) опозитивни – съдържанието, предадено с картинката, влиза в противоречие с вербалната информация и на тази основа често възниква комичен ефект;

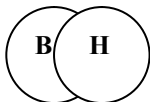
5) интегративни – изображението е вмъкнато във вербалния текст или вербалният текст допълва изображението за съвместно предаване на информацията;

6) изобразително-центрични – с водеща роля на изображението, което само се пояснява и конкретизира от вербалната част [Пойманова 1997].

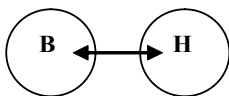
Обобщавайки разгледаните по-горе класификации, ние предлагаме следното описание на възможните отношения между компонентите на креолизирания текст:

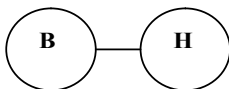
1. *паралелна корелация* – семантиката и прагматичният потенциал на вербалния и невербалния компонент практически напълно съвпадат (най-разпространеният пример са учебните креолизирани текстове);

2. *кръстосана корелация* – семантиката и прагматичният потенциал на вербалния и невербалния компонент частично се препокриват (това е най-често използваната от авторите на креолизирани текстове разновидност);

3. *опозитивна корелация* – съдържанието, предадено с невербални средства, влиза в противоречие с вербалната информация, на основата на което често възниква комичен ефект (най-често в рекламните текстове);

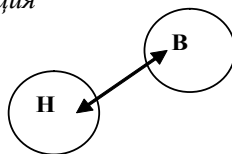
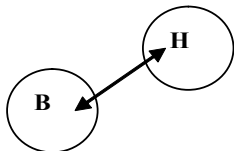

4. *интерпретативна корелация* – връзката между съдържанието на вербалния и невербалния компонент не е пряка, а на асоциативна основа (това е характерно преди всичко за художествените текстове);

5. *поддържаща корелация* – един от компонентите допълва, подкрепя семантиката на втория за съвместно предаване на информацията, като поставя определен важен акцент. Тази функция може да се изпълнява както от вербалния компонент, така и от невербалния, затова предлагаме да се разграничава:

5.1. *вербално поддържаща корелация*

5.2. *невербално поддържаща корелация*

Можем да отбележим, че, тъй като руската култура винаги се е стремилa към логоцентричност, в повечето креолизирани текстове (привличащи вниманието на учените и днес – рекламните, медийните и т. н.) невербалната част изпълнява обикновено поддържаща функция. Затова, освен че описват различните връзки между вербалния и невербалния компонент на креолизирания текст, учените разглеждат и различното им участие в организацията на текста.

Е. Е. Анисимова обособява три основни групи креолизирани текстове в зависимост от наличието на изображение и от характера на неговата връзка с вербалната част:

- 1) текстове с нулева креолизация (без изображение);
- 2) текстове с частична креолизация;
- 3) текстове с пълна креолизация [Анисимова 2003: 15].

В текстовете с частична креолизация между вербалния и невербалния компонент има автосемантични отношения, когато вербалната част е относително автономна, независима от изображението, а изобразителните елементи на текста са факултативни. Такова съчетание често срещахме в медийните, научно-популярните и художествените текстове. В текстовете с пълна креолизация вербалната част не може да съществува отделно, без изобразителната част – между двата компонента има синсемантични отношения. Вербалната част в дадения случай е ориентирана към изображението или отправя към него, а изображението е обигаторен (задължителен) елемент на текста. Такава зависимост обикновено има в рекламата (в плакати, карикатури, обяви и др.), както и в научни и особено в научно-технически текстове [Анисимова 2003: 15].

Аналогична класификация предлага А.А. Бернацкая, която също обособява три степени на креолизация:

- силна – при взаимна синсемантия на участващите системи;
- умерена – при явно доминиране на едната система и спомагателна роля на другата;
- слаба – когато става въпрос за традиционни параезикови средства на комуникацията (фонационни, кинетични, графични) [Бернацкая 2000].

Като безспорно достойнство на последната класификация ще отбележим въвеждането на понятието “слаба креолизация”, което смятаме за по-обосновано от понятието “нулева креолизация”, тъй като в съвременния свят не може да се говори за “чисти текстове”. Много важна характеристика на всеки писмен текст (а креолизираният текст е обикновено писмен) са размерът и гарнитурата на шрифта, цветът, използването на пунктуационни и често на математически знаци, както и на други паралингвистични средства.

Като обобщение на това изследване ще отбележим, че креолизираният текст дълго време не е бил в центъра на вниманието на лингвистите. Традиционно ограниченият подход към даденото понятие води до това, че анализът на креолизираните текстове се свежда до отделни

наблюдения върху използването на изображението в книгоиздаването, рекламата, медиите [Герчук 1986; Кузнецова 1984; Болшиянова 1986 и др.]. Широкото разбиране на текста при комуникативно-прагматичния подход води до промяна в статуса на креолизираните текстове в лингвистиката, като на преден план излиза изследването на тяхната текстова природа. Отправна точка в подобни работи става положението за принципното сходство на креолизираните и собствено вербалните текстове, следователно, и едните, и другите имат еднаква база на текстовите категории. Даденото положение дава максимална свобода на изследователите, разширява кръга на допустимия “инструментарий” за анализ на креолизираните текстове. В съвременните трудове, посветени на креолизираните текстове от определен тип, активно се използват традиционните методи за анализ на вербалния текст: описанието на основните текстови категории и на спецификата на техните прояви, описанието на когнитивните и концептуалните основи на единиците от всички равнища на усложнения текст.

ЛИТЕРАТУРА

Анисимова 2003: Е. Е. Анисимова. Лингвистика текста и межкултурна комуникация (на материале креолизованных текстов): учеб. пособие для студ. фак. иностр. яз. вузов. – М.: Academia, 2003.

Арнолд 1973: И. В. Арнольд. Графические стилистические средства // Иностранные языки в школе. – 1973 – №3.

Баранов, Караулов 1991: А. Н. Баранов, Ю. Н. Караулов. Русская политическая метафора: Материалы к словарю. – М.: Ин-т русского языка АН СССР, 1991.

Барт 1975: Р. Барт. Основы семиологии // Структурализм: “за” и “против”. – М., 1975.

Березин 2003: В. М. Березин. Массовая коммуникация: сущность, каналы, действия. – М., 2003.

Бернацкая 2000: А. А. Бернацкая. К проблеме “креолизации” текста: история и современное состояние // Речевое общение: Специализированный вестник / Краснояр. Гос. ун-т. Вып. 3 (11). – Красноярск, 2000.

Бойко 2006: М. А. Бойко. Функциональный анализ средств создания образа страны (на материале немецких политических креолизованных текстов). – Автореферат дисс. канд. фил. наук. – Воронеж, 2006.

Болшиянова 1986: Л. С. Болшиянова. Вербальное сопровождение фотоизображения в современной британской прессе: Содержание и структура. Автореферат дисс. канд. фил. наук. – Л., 1986.

- Валгина 2003:** Н. С. Валгина. Теория текста: Учебное пособие – М., 2003.
- Валуенко 1976:** Б. В. Валуенко. Выразительные средства набора в книге. – М., 1976.
- Гашева 1990:** Н. В. Гашева и др. Литература и живопись: Учебное пособие. – Пермь, 1990.
- Герчук 1986:** Ю. Я. Герчук. Художественная структура книги. – М., 1986.
- Герчук 1989:** Ю. Я. Герчук. Художественные миры книги. – М., 1989.
- Головина 1986:** Л. В. Головина. Влияние иконических и вербальных знаков при смысловом восприятии текста. Автореф. дисс. ... канд. фил. наук. – М., 1986.
- Дмитриева 1962:** Н. А. Дмитриева. Изображение и слово. – М., 1962.
- Добкин 1985:** С. Ф. Добкин. Оформление книги: редактору и автору. – М., 1985.
- Ейгер, Юхт 1974:** Г. В. Ейгер, В. Л. Юхт. К построению типологии текстов // Лингвистика текста: Материалы научной конференции при МГПИИЯ им. М. Тореца. Ч. I. – М., 1974.
- Зенкова 2004:** А. Ю. Зенкова. Визуальная метафора в социально-политическом дискурсе: методологический аспект // Многообразие политического дискурса. – Екатеринбург, 2004.
- Ищук 2008:** М. А. Ищук. Гетерогенный текст: функции его составляющих // Вестник ТвГУ. Серия Филология. Выпуск 13. "Лингвистика и межкультурная коммуникация". – Тверь, 2008.
- Каменская 1996:** О. Л. Каменская. Лингвистика на пороге XXI века // Лингвистические маргиналии. – М., 1996.
- Кирилов 2006:** А. Г. Кирилов. Факторы воздействия новостей в политических нарративах на адресата // Обучение иностранным языкам: настоящее и будущее: Сб. материалов и тезисов докладов XII Международной научно-практической конференции. – Самара, 2006.
- Клюканов 1983:** И. Э. Клюканов. Структура и функции параграфемных элементов текста. Автореферат дисс. канд. фил. наук. – Саратов, 1983.
- Колеватов 1984:** В. А. Колеватов. Социальная память и познание. – М., 1984.
- Костенко 1979:** Г. Т. Костенко. Стилистические функции графических средств в языке английской рекламы // Проблемы стилистического анализа текста. – Иркутск, 1979.
- Кубрякова, Александрова 1997:** Е. С. Кубрякова, О. В. Александрова. Виды пространства текста и дискурса // Категоризация мира: пространство и время: Материалы науч. конференции. – М., 1997.
- Кузнецова 1984:** Г. Н. Кузнецова. Структурные и семантические особенности языка американской рекламы: прагматика рекламного текста. Автореферат дисс. канд. фил. наук. – М., 1984.

- Лазарева 2003:** Э. А. Лазарева. Рекламный дискурс: стратегии и тактики // Лингвистика: Бюллетень Урал. лингв. общества, Т. 9. – Екатеринбург, 2003.
- Лазарева, Горина 2003:** Э. А. Лазарева, Е.В. Горина. Использование приема когнитивного столкновения в политическом дискурсе СМИ // Лингвистика: Бюллетень Урал. лингв. общества, Т. 11. – Екатеринбург, 2003.
- Месхишвили 1990:** Н. В. Месхишвили. Экспрессивные средства письменной коммуникации. Автореферат дисс. канд. фил. наук. – М., 1990.
- Михеев 1987:** А. В. Михеев. О некоторых типах взаимодействия изображения и текста// Типы коммуникации и содержательный аспект языка. – М., 1987.
- Мошчева 2007:** С. В. Мошчева. Креолизованный рекламный текст. URL: <http://main.isuct.ru/files/publ/vgf/2007/02/148.htm>
- Пойманова 1997:** О. В. Пойманова. Семантическое пространство видеовербального текста. Автореф. дисс. ... канд. фил. наук. – М., 1997.
- Протченко 2006:** А. В. Протченко. Типологические и функционально-стилистические характеристики англоязычного путеводителя. Автореферат дисс. канд. фил. наук. – Самара, 2006.
- Сергеева 2004:** О. В. Сергеева. Наружная политическая реклама в эпоху электронных медиа // Актуальные проблемы теории коммуникации. – СПб., Изд-во СПбГПУ, 2004.
- Сидоров 1972:** А. А. Сидоров. Книга и жизнь. – М., 1972.
- Сорокин, Тарасов 1990:** Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция // Оптимизация речевого воздействия. – М., 1990.
- Чудакова 2005:** Н. М. Чудакова. Концептуальная область «Неживая природа» как источник метафорической экспансии в дискурсе российских средств массовой информации (2000 – 2004 гг.) // Диссертация... канд. фил. наук. – Екатеринбург, 2005.
- Шинкаренкова 2005:** М. Б. Шинкаренкова. Метафорическое моделирование художественного мира в дискурсе русского рока: Диссертация... канд. фил. наук. – Екатеринбург, 2005.
- Яacobсон 1985:** Р. О. Яacobсон. Язык в отношении к другим системам коммуникации// Р.О. Яacobсон. Избранные работы. – М., 1985.

Превод от руски: *Лиляна Цонева*